

Rosyjskiej („Voprosy onomastiki” 13) i Szwecji („Ortnamnssällskapet i Uppsala Årsskrift” oraz „Namn och bygd” 104 i „Studia Anthroponymica Scandinavica” 34).

„Biuletyn Onomastyczny” koncentruje się na aktualnym stanie badań onomastyki węgierskiej, zarówno współczesnej, jak i historycznej, związanej ze zmieniającymi się granicami historycznymi kraju. Prezentuje także ciągle zainteresowanie badaniami w innych krajach.

Grzegorz Bubak
Uniwersytet Jagielloński
grzegorz.bubak@uj.edu.pl

Folia onomastica Croatica, knj. 26, red. Anđela Frančić, Zagreb 2017, 198 s.

Na najnowszy, 26 numer chorwackiego czasopisma „Folia onomastica Croatica” (FOC), wydawanego przez Chorwacką Akademię Nauk i Sztuk (HAZU), składa się sześć artykułów naukowych, jedna recenzja, tekst wspomnieniowy oraz bieżąca bibliografia onomastyczna. Zarówno ten, jak i poprzednie numery dostępne są nieodpłatnie na centralnym portalu chorwackich czasopism naukowych HRČAK: <http://hrcak.srce.hr/foia-onomastica>.

Omawiany numer czasopisma rozpoczyna się od polskiego akcentu — artykułu krakowskiej onomastki Urszuli Bijak „Transonimizacja, czyli «wędrówki nazw»” (s. 1–14), w którym Autorka poświęciła uwagę transonimizacji w kontekście wzajemnych relacji hydronimów i toponimów z obszaru Polski. Na bogatym materiale przedstawiła potencjał nazwotwórczy hydronimów w zakresie samej hydronimii, jak również oddziaływanie na tworzenie jednostek w obrębie innych klas nazw geograficznych. Autorka ukazała rozmaite mechanizmy transonimizacyjne (tzw. czystą transonimizację, jak i tworzenie nazw przy użyciu wykładników formalnych), szeregując je ze względu na częstość występowania w badanym materiale. Nieco mniej miejsca poświęciła przechodzeniu nazw w przeciwnym kierunku, czyli z toponimii do hydronimii. Te zasadnicze spostrzeżenia U. Bijak poprzedziła gruntownym przeglądem stanowisk dotyczących istoty transonimizacji w słowiańskiej onomastyce, porządkując je i zwracając uwagę na pewne rozbieżności w stosowaniu tego terminu.

Kolejną pracą zamieszczoną w 26 numerze FOC jest opublikowany w języku niemieckim artykuł dwóch autorek — Anity Pavić Pintarić i Ivany Škrabal „Deutsche weibliche Vornamen französischen Ursprungs” (s. 15–34), dotyczący żeńskich imion z niemieckiego obszaru językowego zapożyczonych z języka francuskiego. Podstawę materiałową artykułu stanowiły imiona zamieszczone w dwóch onomastykonach Dudena: „Lexikon der Vornamen” (1998) i „Das große Vornamenlexikon” (2003). Autorki, poza omówieniem mechanizmów zapożyczania na tle niemiecko-francuskich kontaktów językowych oraz dokonaniem podziału imion na oryginalnie francuskie oraz te, które do niemieckiego zostały zapożyczone jedynie za pośrednictwem języka francuskiego, skupiły się w dużej mierze na kwestiach stratygraficznych. Okazuje się, że wbrew wcześniejszym przypuszczeniom, jakoby większość zapożyczeń pochodziła z XVIII w. — z okresu najbardziej intensywnej intensywnych kontaktów — znakomita większość imion o genezie francuskiej przedostała się do niemieckiego dopiero w XX w.

Anglojęzyczny artykuł Krunoslava Puškara „What’s in a Name? Reasons Behind the Choice of Contemporary Traditional and Nontraditional Croatian Names” (s. 35–68) ma charakter socjoonomastyczny, czy — jak pisze autor — „socjoantroponomastyczny”. Badacz na podstawie wywiadów ankietowych przeprowadzonych wśród rodziców dzieci z trzech przedszkoli w miejscowości Križevci próbuje ustalić rzeczywistą motywację wyboru imienia dla dziecka, przy czym chodzi tu głównie o wybór imion tradycyjnych i nietradycyjnych (tzn. takich, które dotychczas nie pojawiały się regularnie w chorwackim repertuarze imienniczym). Nie ogranicza się on jednak tylko do upo-

rządkowania motywów podawanych przez rodziców (takich jak wartości eufoniczne czy tradycja rodzinna), ale posługuje się też koncepcją społecznej i n t u i c j i, próbując wykazać, czy zachodzi korelacja pomiędzy czynnikami ekstralingwistycznymi, takimi jak status społeczny, poziom wykształcenia rodziców, płeć dziecka, grono osób uczestniczących w wyborze itd., a wyborem imienia danego typu (tradycyjnego bądź nietradycyjnego).

Artykuł Natašy Šprljan „Toponimija i govor otoka Rivnja” (s. 69–101) stanowi rodzaj kontynuacji serii monografii onomastycznych wysp archipelagu zadarskiego⁶³, opracowywanych przez Centrum Adriatyckich Badań Onomastycznych w Zadarze, którego autorka jest pracownicą. Jego tematem jest toponimia i gwara niewielkiej wyspy Rivanj, zamieszkałej obecnie jedynie przez 15 osób. Po krótkim wstępie autorka omówiła sam nesonim Rivanj, szkicując dyskusje na temat jego etymologii, a następnie omówiła metody zbierania i opracowania materiału, które są niemal identyczne jak w przypadku wcześniejszych opracowań Centrum. Źródło materiału stanowią wywiady z mieszkańcami wyspy, uzupełnione jednak informacjami przekazanymi przez Ladislava Radulicia, badacza gwary i nazewnictwa wyspy Rivanj. Zasadniczą część pracy otwiera tabelaryczne zestawienie toponimów, w którym zamieszczono nazwy (oraz ich ewentualne warianty) w zapisie uwzględniającym właściwości prozodyczne, opis i lokalizację obiektu, przykład użycia nazw lub informacje o referencie podane przez samych ankietowanych (również w zapisie fonetycznym) oraz numer, którym oznaczono obiekt na zamieszczonej mapie. Następnie szeroko omówiona została gwara wyspy Rivanj (należąca do środkowoczakawskich gwar ikawsko-ekawskich), z uwzględnieniem rozwoju wokalizmu i konsonantyzmu, systemu akcentowego oraz morfologii i składni. W ostatniej części pracy autorka przy użyciu powszechnie przyjętych metod w trzech głównych grupach (nazwy topograficzne, kulturowe i relacyjne) dokonała szczegółowej analizy toponimów pod kątem znaczeniowym i motywacyjnym. Artykuł zamyka alfabetyczny indeks toponimów.

Kolejny artykuł również stanowi opracowanie nazewnictwa geograficznego z węższego obszaru — jest to praca Domagoja Vidovicia „Toponimija sela Trebinja u Popovu” (s. 103–137) poświęcona toponimii wsi Trebinja leżącej na obszarze Popovog polja we wschodniej Hercegowinie (w Bośni i Hercegowinie). Autor tym samym kontynuuje cykl prac poświęconych temu regionowi — w numerach 19 i 22 FOC opublikował już przegląd nazewnictwa jego południowo-zachodniej części oraz opracowanie toponimii wsi Trničina. Wstępna część pracy obejmuje zwięzły opis historii oraz zagadnień demograficznych dotyczących Trebinja, a także charakterystykę tamtejszego dialektu. Następnie omawia etymologię samej nazwy wsi oraz jej części (z podaniem zapisów źródłowych), przy czym szczególną uwagę zwraca na problemy związane z wahaniem form (zwłaszcza w urzędowych wykazach) *Trebinja//Trebimlja*. Ostatnia i zasadnicza część artykułu poświęcona jest szczegółowej analizie semantyczno-motywacyjnej zebranego materiału (450 ojk- i anojkonimów). Na końcu artykułu zamieszczony został alfabetyczny wykaz nazw z oznaczeniem ich typu semantycznego.

Ostatnim artykułem w omawianym numerze FOC jest tekst Barbary Vodanović „Osobni nadimak, figura za društveno uvjetovani kontekst (na primjeru nadimaka s otoka Pašmana)” (s. 139–155). Autorka poświęciła w nim uwagę kategorii przezwisk, które określa jako rodzaj pragmatycznych „nadimion” (supraonimów), powstałych w wyniku różnych transferów semantycznych (podobieństwa/analogii, odpowiedniości, krzyżowania się cech referenta z treścią lekсыkalną), w rzeczywistości stanowiących postaci leksemów nacechowanych kulturowo, etnicznie czy historycznie. Źródłem motywacji przezwiska jest treść apelatywna leksemu i sytuacja, w której wybiła się ona na pierwszy plan. Na materiale 430 przezwisk mieszkańców wyspy Pašman (zebranych w ramach badań terenowych) badaczka przedstawia sposoby kreowania przezwisk na różnych poziomach semantycznych. Autorka w pierwszej kolejności dzieli zebrane antropimiony na przezwiska wła-

⁶³ Były one przedmiotem omówienia w numerze LV (s. 262–263) i LIX (s. 470–472) czasopisma „Onomastica”.

ściwe i niewłaściwe (za niewłaściwe uznaje te motywowane imionami lub nazwiskami nosiciele), a następnie dokonuje szczegółowej analizy przezwisk właściwych w kontekście przywołanych wcześniej typów transferu semantycznego, przezwiska zostały natomiast niewłaściwie podzielone na pochodzące od imienia bądź nazwiska.

W 26 numerze FOC opublikowano także jedną recenzję autorstwa Martiny Bašić (s. 157–161), dotyczącą dwujęzycznej (chorwacko-francuskiej) publikacji „Putovima europske nematerijalne baštine u 21. stoljeću: sv. Martin, simbol dijeljenja?”/”Sur les chemins européens du patrimoine immatériel au XXIe siècle: Saint Martin, symbole du partage”, red. A. Zaradija Kiš, I. Sabotić. Zagreb 2016. Stanowi ona pokłosie piątej międzynarodowej konferencji naukowej poświęconej europejskiej tradycji świętomarcińskiej (o nazwie identycznej z tytułem publikacji), która odbyła się w Zagrzebiu i Dugom Selu w 2013 r., a na której nie zabrakło wątków językoznawczych i onomastycznych.

W osobnym dziale zamieszczono tekst wspomnieniowy Jeli Marešić, poświęcony pamięci Milana Moguša („In memoriam Milan Moguš”, s. 163–169), zmarłego w 2017 r. wybitnego chorwackiego językoznawcy, w latach 2003–2010 prezesa Chorwackiej Akademii Nauk i Sztuk, autora licznych prac z zakresu dialektologii, onomastyki i historii języka oraz opracowań leksyko-graficznych. Uczony ten miał też liczne kontakty z Polską — w latach 1962–1963 pełnił funkcję lektora języka serbsko-chorwackiego na Uniwersytecie Warszawskim, był współautorem (wraz z Nedą Pintarić) „Słownika polsko-chorwackiego” (2002); w 1999 r. został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej.

Omawiany numer FOC tradycyjnie wieńczy obejmująca 98 publikacji bieżąca bibliografia onomastyczna wraz z krótkimi omówieniami zawartości poszczególnych prac (s. 171–198), sporządzona przez Jožę Horvata.

Paweł Swoboda

Instytut Języka Polskiego PAN
pawel.swoboda@ijp.pan.pl

Voprosy onomastiki, t. 14 (№ 1, 2, 3), red. Elena L. B e r e z o v i č, Ekaterinburg 2017, 207 s., 157 s., 247 s.

„Voprosy onomastiki”, bardzo dynamicznie rozwijające się czasopismo rosyjskie, zwiększyło częstotliwość edycji z półrocznika do czteromiesięcznika, a więc w 2017 r. ukazały się trzy zeszyty tego periodyku zawierające ogółem 25 artykułów, dwa komunikaty, sześć recenzji, trzy sprawozdania konferencyjne.

Tematyka artykułów jest dość różnorodna, ale dominują teksty poruszające problemy antropimii w różnych językach, gwarach, zabytkach pisanych. I tak A. I. Sobolev przeanalizował antropimii pochodzenia bałtycko-fińskiego z piętnasto- i szesnastowiecznych rosyjskich i szwedzkich ksiąg katastralnych z południowo-wschodnich rejonów jeziora Onega („Antropimii pribaltijsko-finskogo proischożdeniâ v piscovyh knigah Jugo-Vostočnogo Obonež’â XV–XVI vv.”, z. 1, s. 7–34). K. V. Osipova zajęła się zbiorowymi i indywidualnymi przezwiskami gwarowymi (z okręgu archangielskiego, wołogodzkiego oraz kostromskiego), motywowanymi określeniami pożywienia. Ujawniły one tradycje kulinarne i upodobania żywieniowe indywidualnych i grupowych nosicieli gwary („Dialektnye prozviša Russkogo Severa, obrazovannye ot nazvanij piši: ètningvističeskij aspekt”, z. 1, s. 87–109). M. V. Ahmetova poświęciła swój artykuł tworzeniu spontanicznych, okazjonalnych nazwań mieszkańców. Autorka wyróżniła nazwy żartobliwe używane w anegdotach i żartach, ekspresywne i alternatywne, stanowiące warianty słowotwórcze już funkcjonujących w uzusie („«Marginal’nye» katojkonimy: ot okkazional’nogo k sistematičeskomu”, z. 1, s. 110–131). Krótki szkic (komunikat) G. Brodericka,